

MUKADDİMELER ZAVİYESİNDEN TANZİMAT DÖNEMİ GAZETELERİ KİTAP TANITIMI – DEĞERLENDİRME

Dinçer ÖZTÜRK, **Mukaddimeler Zaviyesinden Tanzimat Dönemi Gazeteleri**, İstanbul: Hiper Yayınevi, 2020, 1. Baskı, 186 s., ISBN:978-605-281-939-5.

MEHMET KARKIN*

KİTAP İNCELEMESİ

Geliş Tarihi: 05.07.2021

Kabul Tarihi: 11.09.2021

Atıf Bilgisi: Karkin, M. (2021). Mukaddimeler Zaviyesinden Tanzimat Dönemi Gazeteleri, Kitap Tanıtımı-Değerlendirme. HARS AKADEMİ, 4 (8), 726-728.

Osmanlı Devleti'nin en kritik yüzyılı kabul edilen 19. yüzyılda Batılılaşma hareketi iyiden iyiye kendini göstermiş ve Tanzimat Dönemi ile birlikte Osmanlı Devleti yüzünü artık Batı'ya dönmüştür. Avrupa'ya eğitim amacıyla gönderilen gençler orada Batı'nın sadece bilimini değil edebiyatını, kültürünü, sanatını ve sosyal hayatını da zihinlerine kaydetmiştir. Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu

çıkmaza dair kafa yoran, halkın bilgi ve görgü seviyesinin artmasını arzulayan bu gençler, ülkelerine döndüklerinde Avrupa'da gördükleri yenilikleri, gelişmeleri ve değişimleri halka anlatma yolunu seçmişlerdir. Bu noktada gazeteler önemli bir araç olarak görülmüş ve ülkede gazetecilik faaliyetleri yaygınlaşmaya başlamıştır. Gazetecilik faaliyetlerinin başlamasında ve yaygınlaşmasında dönemin edebiyatçıları oldukça etkili olmuştur. Resmî gazetelerle başlayan ve özel gazetelerin de dahil olmasıyla iyice yaygınlaşan gazetecilik aydın tabaka ile halk arasında adeta bir köprü vazifesi görmüştür. Önemli olaylara, savaflara, anlaşmalara, yenilik ve gelişmelere sayfalarında

* Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, Abdülkadir Aksu Anadolu Lisesi, İstanbul. mehmet@hotmail.com / ORCID: 0000-0002-4306-873X.

yer veren gazeteler, dönemin fotoğrafını çekmiş, bugün bilgi edinmemiz noktasında önemli bir kaynak vazifesi görmüştür. Yazar *Diñçer Öztürk*, *Mukaddimeler Zaviyesinden Tanzimat Dönemi Gazeteleri* kitabıyla bu önemli kaynakları bir araya getirerek edebiyat sahasına sunmuştur.

Mukaddimeler Zaviyesinden Tanzimat Dönemi Gazeteleri kitabı, Tanzimat Dönemi gazetelerini mukaddimeler üzerinden ele alıp incelemiştir. Mukaddimeler gazetelerin ön sözleridir ve gazetelerin amaçları, yöntem ve teknikleri, yayın politikaları, hangi konuları işleyecekleri ve gazetenin günlük mü yoksa haftalık mı olacağına dair çeşitli bilgiler içerir. Bu açıdan gazeteler hakkında bilgi sahibi olmak için mukaddimleri incelemek gerekmektedir. Eser, Tanzimat Dönemi gazeteleri üzerinde çalışan araştırmacılar için akademik bir kaynak özelliği taşımaktadır.

Eserin giriş bölümünde, Osmanlı'daki gazetecilik faaliyetlerinin nasıl başladığı, ilk gazetelerin hangileri olduğu, hangi dillerde çıkarıldığı, gazetelerin işlevleri, kimlerin hangi gazeteleri çıkardığına dair geniş bilgiler verilmiştir.

Kitap, esas itibariyle üç bölümden oluşmaktadır. Her bölümde, gazeteler basıldıkları tarihlere göre sıralanmıştır. Gazetelerin nüshalarından en okunaklı ve sağlam olanları tercih edilmiştir. Mukaddimeler içerisinde yırtık veya okunmayan bölümler ayrıca belirtilmiştir. Her gazete dört ayrı başlıkta incelenmiştir. Gazetelerin transkripti yapılırken kelimeler, günümüz telaffuzuna uygun şekilde yazılmıştır. Gazetelerin üzerinde yer alan Hicri ve Rumi tarihler Türk Tarih Kurumunun Miladi takvimine göre çevrilmiş ve her iki tarih de gösterilmiştir. Gazetelerin sayı ve sayfa numaraları da eserde verilmiştir. Gazeteler hakkında genel bilgiler verilirken, bu alanda çalışan kişilerin ilgisini çekebilecek çarpıcı bilgilere de eserde yer verilmiştir. Her bölümde gazete başlıklarının yanına, o gazetenin küçük bir fotoğrafı da koyulmuştur. Okurlar bu eserde, sansüre uğrayan ilk gazeteden resimli basılan ilk gazeteye, ilk defa kadın eki ve çocuk eki yayımlayan gazetelerden yabancı ülkeden yardım alan ilk gazeteye kadar daha birçok önemli bilgiyi bulabilecektir.

Birinci bölüm “Resmî / Yarı Resmî Osmanlı Gazeteleri” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde: *Takvim-i Vekâyi ve Cerîde-i Havâdis* gazeteleri hakkında genel bilgiler verilmiş, gazetelerin mukaddimelerine, mukaddimelerin transkriptine ve günümüz Türkçesiyle özetine yer verilmiştir.

İkinci bölüme “Osmanlı'da Gazeteciliğin Gelişimi ve Özel Gazeteler” başlığı verilmiştir. Bu bölümde: *Tercüman-ı Ahvâl, Tasvir-i Efkâr, Muhibir, Âyine-i Vatan, Hürriyet,*

Terakki, Mümeyyiz, Basiret, Hadika, Hakayikü'l- Vekâyi, İbret, Devir, Bedir, Sirac, Vakit ve *İstikbal Gazetesi* ele alınmıştır. Bu gazeteler hakkında genel bilgiler verilmiş ve bu gazetelerin mukaddimelerine dair bazı kısa bilgiler aktarılmıştır.

Kitabın üçüncü bölümüne ise “Tanzimat Edebiyatında Sona Doğru” başlığı verilmiştir. Bu bölümde, Tanzimat edebiyatının son dönemlerinde çıkarılan gazetelere yer verilmiştir. *Sabah, Tercüman-ı Hakikat, Mizan* ve *İkdam* gazeteleri hakkında genel bilgiler verildikten sonra diğer bölümlerde olduğu gibi gazetelerin mukaddimelerine, mukaddimelerin transkriptine ve günümüz Türkçesiyle özetine yer verilmiştir.

Eserin sonuç bölümünde Tanzimat Dönemi gazeteleriyle ilgili verilen önemli bilgiler ortaya koyulmuştur. Gazeteciliğin öneminden, gazetelerin toplum üzerindeki etkilerinden ve gazetelerin sayfalarında hangi konulara yer verildiğinden bahsedilmiştir. Eserin yazımında yararlanılan kaynaklar dipnotlarla gösterilmiş, ayrıca kitabın sonuna “Kaynaklar” başlığıyla bir bölüm eklenmiş ve okuyucuların faydalanabileceği bir “İndeks” bölümü de kitaba dahil edilmiştir.

Tanzimat Dönemi, bugün hâlâ incelenmeye muhtaç birçok konu ve başlığıyla karşımızda durmaktadır. O dönemin olaylarına, gelişmelerine, savaşlarına, anlaşmalarına, edebiyatına, sanatına, eğitimine ve politikasına sayfalarında yer vermesi yönüyle en büyük tanıklarından biri gazetelerdir. Yazar *Diñçer Öztürk*, o dönemde yaşananlara ışık tutacak bir konuya eğilmiş, *Mukaddimeler Zaviyesinden Tanzimat Dönemi Gazeteleri* kitabıyla bu alanda ufuk açıcı bilgiler vermiş ve akademik dünyaya önemli bir eser kazandırmıştır.